

Απόστολος Β. Νικολαΐδης: Το Ευαγγέλιο και οι Πολιτικές σκοπιμότητες

/ [Γνώμες](#)

Η συζήτηση για τη σχέση Χριστού, Χριστιανισμού ή Εκκλησίας από τη μια πλευρά και της [Πολιτικής](#) από την άλλη με σκοπό είτε την σύμπραξη είτε την σύγκρουση είτε την ανταλλαγή ή την υποκατάσταση ρόλων είναι πολύ παλιά και άρχισε μετά την σύζευξή τους που οδήγησε και την λεγόμενη κρατικοποίηση της Εκκλησίας.

Προηγήθηκε βέβαια η περίοδος της **Παλαιάς Διαθήκης** όπου στο πλαίσιο του συμβολαίου μεταξύ λαού και Θεού ο Θεός όχι μόνο αναμειγνύεται στην υπόθεση διακυβέρνησης του λαού του αλλά του παραδίδει και τη σχετική νομοθεσία.

• **Γράφει ο Απόστολος Β. Νικολαΐδης, Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών**

Τελείως διαφορετική είναι η κατάσταση στην **Καινή Διαθήκη**. Ο ίδιος ο Χριστός όρισε τη σχέση Θεού και Καίσαρα, αποφεύγοντας επιμελώς, οντολογικά και όχι ηθικά, να διδάξει ή να πράξει κάτι που θα δήλωνε το δικαίωμα ή την υποχρέωση των χριστιανών, κληρικών και λαϊκών, να αναζητούν ή να αποδίδουν τα του Θεού

στους άρχοντες και τα της Πολιτικής και των πολιτικών στο Θεό και τους εκπροσώπους του.

Σημειώνεται δε με έμφαση ότι η γήινη πατρίδα του **Θεανθρώπου Χριστού** ήταν υποδουλωμένη στους Ρωμαίους και ότι ο ίδιος ουδόλως συνέδεσε την επαγγελόμενη σωτηρία των ψυχών, την αποκατάσταση της κοινωνίας ανθρώπων και Θεού, με την ανάγκη της εθνικής απελευθέρωσης, μολονότι βεβαίωσε ότι η εξουσία των αρχόντων ορίζεται άνωθεν και θεόθεν.

Με το ίδιο σκεπτικό κινήθηκε η **Εκκλησία**, παρά την θεσμοποίησή της, τους τρεις πρώτους αιώνες, σκεπτικό που αποτέλεσε και την αιτία των διωγμών με τα εκατομμύρια των μαρτύρων, αρνούμενοι να υποτάξουν την πίστη τους στις απαιτήσεις των αρχόντων. Στην περίοδο αυτή ο αγώνας υπέρ της πίστεως είχε τα στοιχεία του εκούσιου μαρτυρίου σε διαφοροποίηση προς την τακτική που ακολούθησε την σύζευξη **Εκκλησίας και Πολιτείας**, να ταυτίζεται δηλαδή ο αγώνας υπέρ της πίστεως με την θυσία των αλλόδοξων ή ετερόδοξων στο όνομα του Θεού και της αλήθειας, αποστολή που αναλήφθηκε κυρίως από το κράτος στο πλαίσιο της αμοιβαιότητας στις υποχρεώσεις και δεσμεύσεις, μια και η Εκκλησία δεν μπορούσε θεσμικά να υιοθετεί και να ευλογεί τη βία, τουλάχιστον στην Ανατολή. Αυτός ήταν άλλωστε και ο λόγος που η ίδια αρνήθηκε επίμονα την ταύτιση στο ίδιο πρόσωπο εκκλησιαστικής και πολιτικής εξουσίας, θεωρώντας ότι μεταξύ τους υπάρχει το ασυμβίβαστο. Γιατί, πώς μπορεί κάποιος ταυτόχρονα από τη μια πλευρά να ευαγγελίζεται και να επαγγέλλεται την αγάπη, την καταλλαγή και την ειρήνη και από την άλλη να εντέλλεται τη χρήση βίας.

Σ' αυτό ακριβώς το ασυμβίβαστο θεμελιώνεται και η ανάγκη διάκρισης των ρόλων εκκλησιαστικών και πολιτικών αρχόντων, παρά το γεγονός ότι και οι δύο θεωρούνται θεόσδοτοι, με την έννοια ότι καμιά εξουσία δεν μπορεί να υπάρχει και να λειτουργεί εκτός της θείας δεσποτείας, έστω και αν ο πολιτικός άρχοντας δεν αντλεί την εξουσία του απευθείας από εκείνον αλλά από το λαό.

Σε κάθε περίπτωση ο πολιτικός άρχων εκ του ρόλου του έχει ως βασικό του έργο την αντιμετώπιση της κοινωνικής αμαρτίας που εκδηλώνεται κατά κύριο λόγο στη μορφή της κοινωνικής αδικίας και ακαταστασίας, φροντίζοντας για την κοινωνική συνοχή, την κοινωνική ευταξία, και κυρίως την κοινωνική δικαιοσύνη. Στο πλαίσιο αυτό και στο βαθμό που αυτά δεν διασφαλίζονται με ειρηνικές μεθόδους και ηθικούς κανόνες η πολιτική εξουσία είναι υποχρεωμένη να χρησιμοποιεί και ανήθικα μέσα, όπως η βία, έμμεση και άμεση, με την προϋπόθεση ότι αυτή ασκείται νόμιμα και στο όνομα του κοινού συμφέροντος.

Η σχέση των πολιτικών αρχόντων προς το Θεό και την Θρησκεία ποικίλλει

ανάλογα με την εποχή και τις εκάστοτε πολιτικές και θρησκευτικές συνθήκες. Έτσι ιστορικά έχουμε:

α) Την ταύτιση Θρησκείας και Πολιτικής ιδεολογίας και πράξης: Η πολιτική ασκείται αποκλειστικά στη βάση των θρησκευτικών δογμάτων και ηθών. Πρόκειται για τα θεοκρατικά συστήματα εξουσίας.

β) Την μερική ταύτιση Θρησκείας και Πολιτικής: Η Πολιτική δανείζεται από τη Θρησκεία το ιδεολογικό της υπόβαθρο, κάποιες δηλαδή θρησκευτικές αρχές για να εντάξει το δικό της ιδεολογικό περιεχόμενο. Αυτή τη λογική ακολούθησαν τα λεγόμενα χριστιανικά κόμματα: Χριστιανοδημοκρατικά, χριστιανοσοσιαλιστικά, αναρχοχριστιανικά κ.ά. Στον δικό μας ελληνόγλωσσο χώρο γνωρίσαμε την γνωστή «Χριστιανική Δημοκρατία» του Ν. Ψαρουδάκη.

Στην περίπτωση αυτή ο λόγος των πολιτικών, και ιδιαίτερα των κομματικών, έστω και αν συνοδεύεται από θρησκευτικές αναφορές και συμπεριφορές, όπως για παράδειγμα οι ξαφνικοί και αποσπασματικοί εκκλησιασμοί ή οι σκόπιμες επισκέψεις σε Μονές ή και άλλα θρησκευτικού τύπου δρώμενα, είναι από τη φύση του διπλωματικός, υποκριτικός, δημαγωγικός, ενίοτε ρεβανσιστικός, ωφελιμιστικός, ιδιοτελής, ενίοτε τρομοκρατικός, και προπαντός διχαστικός και διασπαστικός, υπακούοντας στην αρχή του Εμείς και οι Άλλοι.

Η χρησιμοθηρική κομματική εργαλειοποίηση του θείου λόγου, της Εκκλησίας, και ιδιαίτερα της θρησκευτικότητας των μελών της, δεν γίνεται ασφαλώς για θρησκευτικούς λόγους, ας πούμε να αναδειχθεί το μέγεθος της κομματικής θρησκευτικότητας ή να συμπληρωθεί ή και να προεκταθεί ο εκκλησιαστικός λόγος προς πνευματικό όφελος της κοινωνίας, αλλά για καθαρά ψηφοθηρικούς λόγους. Στην περίπτωση αυτή δικαιούται κάποιος να μιλήσει αφενός για «θεομπαιξία» και αφετέρου για προσπάθεια εξαπάτησης των αφελών και θρησκόληπτων πολιτών.

γ) Την πλήρη διάσταση μεταξύ Θρησκείας και Πολιτικής: Η πολιτική ασκείται ερήμην, ενίοτε και ανταγωνιστικά ή και συγκρουσιακά προς τη Θρησκεία. Εφαρμόζεται στις απαρχές μιας Θρησκείας και σε καιρούς εκκοσμίκευσης της Πολιτικής. Για το πρώτο μπορεί κάποιος να ανατρέξει στις απαρχές του Χριστιανισμού μέχρι το τέλος των διωγμών και την καθιέρωση του Χριστιανισμού ως επίσημης Θρησκείας. Για το δεύτερο στη σύγχρονη εποχή σε καθεστώτα όπου η Θρησκεία βρέθηκε και πάλι υπό διωγμό ή σε συστήματα όπου κυριαρχεί η ουδετερότητα.

γ) Τις σχέσεις συνύπαρξης, συναλληλίας και αλληλοεξυπηρέτησης συμφερόντων: Θρησκεία και Πολιτική συνεργάζονται στη λογική του δούναι και

λαβείν. Η κάθε πλευρά προσπαθεί να κάνει τις λιγότερες υποχωρήσεις και να εισπράξει μεγαλύτερο όφελος. Η ιστορία απέδειξε ότι, ενώ η Εκκλησία παρέμεινε κατά κανόνα πιστή στις υποχρεώσεις της, η Πολιτική φρόντιζε να απιστεί, να παρεμβαίνει και να παρεμποδίζει το έργο της Εκκλησίας. Αυτό γίνεται και από αριστερά αλλά και από δεξιά. Οι αριστερές πολιτικές, ως αθεϊστικές και επαναστατικές, επιθυμούσαν σχεδόν πάντοτε, αν όχι την εξουθένωση της πίστης και των θεσμών που την εκφράζουν, τουλάχιστον το χωρισμό Εκκλησίας και Πολιτείας. Οι δε δεξιές, ως «θεϊστικές» και αντεπαναστατικές, διεκδικούσαν, η σχέση τους προς την Εκκλησία να είναι τέτοια ώστε αυτή είτε να τροφοδοτεί την εξουσία τους είτε να εξαγιάζει τα πεπραγμένα της. Ως προς την υποστήριξη και τη συνέπειά της δεξιάς Πολιτικής στις ανειλημμένες υποχρεώσεις της προς την Εκκλησία, αυτές είναι πάντοτε συνάρτηση του πολιτικού οφέλους και ιδιαίτερα του πολιτικού κόστους.

Σ' αυτό το εκκοσμικευμένο για την Πολιτική, ίσως και τη θεσμική Εκκλησία, περιβάλλον εμφανίζονται κινήματα διαμαρτυρίας κάθε φορά που θεωρούν ότι η μεν Πολιτεία προσβάλλει με τις αποφάσεις της το ορθόδοξο θρησκευτικό αίσθημα και το ήθος, η δε επίσημη Εκκλησιαστική Διοίκηση δεν αντιδρά στο βαθμό που αυτά θα επιθυμούσαν. Το επόμενο βήμα είναι η μετάβαση από την διαμαρτυρία στην οργανωμένη ανάληψη πολιτικής εξουσίας ώστε από μέσα να είναι σε θέση να επηρεάζουν θετικά ή και να μπλοκάρουν τις αρνητικές πολιτικές αποφάσεις. Και επειδή ως μειοψηφικές κομματικές ομάδες είναι αδύνατο να επιτύχουν αυτά που υπόσχονται στους «ευσεβείς» ψηφοφόρους, εξαντλούν το ρόλο τους σε μαιιδιότυπη και μάλιστα συνθηματικού τύπου ομολογία της πίστεως στη βάση μιας ιδιότυπης εκκλησιαστικής ιδεολογίας.

Η ιδεολογική ή ιδεοληπτική αφετηρία τέτοιων κινήματων είναι συνήθως αφενός η μερική ή ολική ταύτιση της πίστης προς το Θεό με την πίστη στο έθνος, σε σημείο που να απαιτούν από την **Εκκλησία** να είναι αποκλειστικά ταγμένη στην υπηρεσία της εθνικής ιδεολογίας (εθνοφυλετισμός), και αφετέρου η μη επιθυμητή στάση της στη διαχείριση περιστασιακών προβλημάτων, όπως τελευταία ο κορωνοϊός, όταν η μεν Πολιτεία κατηγορήθηκε για αθεϊσμό και διωγμό των πιστών, η δε Θεσμική Εκκλησία **ότι λιποτάχτησε από την Ορθοδοξία και υποτάχτηκε σε πολιτικές αντεκκλησιαστικές σκοπιμότητες.**

Όλα αυτά, όπως είναι φυσικό, εκθέτουν ανεπανόρθωτα την ορθόδοξη πίστη και την Ορθόδοξη Εκκλησία, κυρίως όταν τέτοια μορφώματα προσπαθούν να υποκαταστήσουν θεολογικούς και κυρίως ποιμαντικούς εκκλησιαστικούς ρόλους, μέσα από ακραίες, εξορθολογισμένες, ευσεβιστικές, νομικιστικές, εθνοφυλετικές και ιδεολογικές ερμηνείες και εκφορές με αποτέλεσμα να παρέχεται

απλόχερα στους πολιτικούς εντός και εκτός της Βουλής, στους δημοσιογράφους και άλλους, που αναζητούν αφορμές για κακολογίες, η ευκαιρία για καλοδιάθετη ή κακοδιάθετη κριτική, η οποία δυστυχώς δεν αφορά τόσο στους ίδιους τους «πιστούς» κομματικούς όσο στην ίδια την Εκκλησία.

Το χειρότερο κακό βέβαια είναι η ενδημούσα αλαζονική αντίληψη ότι η Θεσμική Εκκλησία είναι ανεπαρκής να επιτελεί το έργο της, εν προκειμένω να ομολογεί δυναμικά, ευκαίρως-ακαίρως τον ορθόδοξο θεολογικό και εκκλησιαστικό της λόγο, και να ορθώνει ηγεμονικά το ανάστημά της κάθε φορά που προκαλείται, αρνούμενη τα μισόλογα, τους συμβιβασμούς και τις κατ'οικονομία συμπεριφορές, που ερμηνεύονται ως παραχωρήσεις και προδοσία της Ορθοδοξίας. Συνακόλουθη αυτής της αντίληψης είναι η αυτόκλητα δυναμική ανάληψη της ιστορικής ευθύνης για την κάλυψη του κενού και την αποκατάσταση της Ορθοδοξίας.

Ωστόσο, η προβολή και ο ευαγγελισμός της ευαγγελικής αλήθειας, η οποία ερμηνεύεται και διατυπώνεται αποκλειστικά από την Εκκλησία, δεν μπορεί να είναι υπόθεση των **Πολιτικών αλλά των Εκκλησιαστικών** που είναι φορείς της αποστολής της Εκκλησίας, να ευαγγελίζεται το λόγο του Θεού και να θεραπεύει τα μέλη της από τα τραύματα της αμαρτίας. Ως προς την ποιότητα του ευαγγελισμού, αυτός υπό κανονικές συνθήκες είναι από τη φύση του ριζοσπαστικός, αυθεντικός, ασυμβίβαστος, ανιδιοτελής, μοναδικός, ειρηνικός, διαχρονικά σταθερός, και προπαντός αμέριστος και ενωτικός.

Τέτοιος δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να είναι ο λόγος και η πολιτική πράξη των «ορθόδοξων» κομματικών μορφωμάτων, γιατί και μόνο η παρουσία τους παραπέμπει σε μερισμούς και διασπάσεις του ενιαίου σώματος της Εκκλησίας. Πολύ περισσότερο όταν ο αγώνας για την αναρρίχηση στην εξουσία συνοδεύεται από πνευματικούς εκβιασμούς, εύσχημη εξαπάτηση των ψηφοφόρων, ανερμάτιστα και αλλοπρόσαλλα επιχειρήματα, αόρατους συμβιβασμούς και διαπλοκές, απόκρυψη των πραγματικών κινήτρων. Εξάλλου, στην Πολιτική όλων των εποχών δεν υπάρχει Ηθική αλλά μόνο σκοπιμότητες, που υπακούν σε μια ιδιαίτερη, υποκειμενική Ηθική. Ως προς την ιδιοτέλεια και τους εκβιασμούς του θρησκευτικού κομματικού λόγου χαρακτηριστικά είναι όσα υπογράμμισε ο Ν. Ψαρουδάκης, αρχηγός της «Χριστιανικής Δημοκρατίας»: *«ο χριστιανός που δεν είναι μέλος του Κόμματος αυτού δεν θα είναι αληθινός χριστιανός, θα είναι τυπικά χριστιανός, ουσιαστικά όμως θα είναι υλιστής, είτε της δεξιάς είτε της αριστεράς παρατάξεως»* (Η επανάσταση της αγάπης, Αθήνα 1966, σ. 35).

Είναι λοιπόν δυνατόν να υπάρξει μια «ορθόδοξη χριστιανική πολιτική»; Ναι, αν εκλάβουμε το Ευαγγέλιο ως ένα πολιτικό μανιφέστο, ένα Βιβλίο πολιτικών, και μάλιστα «δεξιόστροφων», συνταγών, και αν θεωρήσουμε ότι τα πολιτικά

προγράμματα μπορούν να αποτελούν θεολογικές ή ηθικολογικές πραγματείες. Αυτή όμως η απάντηση δόθηκε κυρίως τον περασμένο αιώνα από τον Δυτικό εκκοσμικευμένο (ιδεολογικοποιημένο και πολιτικοποιημένο) Χριστιανισμό, όταν κυριαρχούσε η γνωστή ως «Πολιτική Θεολογία». Η Ορθόδοξη Ανατολική Εκκλησία, ακολουθούσα πιστά το Χριστό και την Αρχαία Εκκλησία ουδέποτε διανοήθηκε να λειτουργήσει ως πολιτικός παράγοντας, θεωρώντας πως ο χριστιανός δεν χρειάζεται να ανήκει σε κάποιο χριστιανικό κόμμα για να βεβαιώνει και να ομολογεί την χριστιανική του ταυτότητα, και να εκπληρώνει τα χριστιανικά του «καθήκοντα». Το ίδιο και η Εκκλησία. Δεν χρειάζεται να μεταβάλλεται σε πολιτικό παράγοντα για να είναι σε θέση να επιτελεί το έργο της στη σύγχρονη κοινωνία.